

Una mica de barra

Són diversos els noms de parts del cos humà que serveixen per a designar qualitats morals, positives o negatives, és a dir, virtuts o defectes. Hi ha, és clar, en aquesta designació de qualitats morals per mitjà de noms de parts del cos, un bon seguit de coincidències entre llengües diferents, a causa de la relació, real o simplement atribuïda, entre les primeres i les segones, però hi ha també, en aquest camp, creacions pròpies o peculiars de cada llengua. Una de les més característiques del català és la que consisteix en l'ús del nom popular de la mandíbula, és a dir, *barra*, significat «desvergonyiment, atreviment degut al menyspreu del que diran o pensaran els altres». I, per a designar la persona que té molta barra, s'usa tant aquest nom del defecte, en masculí, com el seu derivat *barrut*: notem que són diversos els noms que indiquen certs defectes, com *fatxenda*, *mandra*, *poca-vergonya*, *poca-solta* (aquests dos darrers amb l'afegit del guionet) i que s'usen alhora per a designar els qui els posseeixen.

Barra i *barrut*, doncs, són dos noms —el primer amb el doble significat que hem indicat— molt populars (recordem ara aquell acudit de fa cosa de quaranta anys del catalanista que causava la sorpresa dels escorcolladors de torn amb els insòlits retrats que tenia penjats a la saleta: no podent-hi tenir les quatre

barres hi tenia els quatre barruts) en aquest camp de significació que ens ocupa, encara que avui tendeixen a ésser desplaçades, tal com s'esdevé també en d'altres casos de l'expressió popular, per unes formes de llenguatge concurrents, especialment les originades pel substantiu *cara*: *tenir cara de fer una cosa* (molt usada en oracions negatives), *tenir molta cara*, *tenir la cara gruxuda*, *tenir la cara dura* i *ésser un caradura*. Les primeres són ja antigues i tradicionals en la nostra llengua però les darreres són d'implantació moderna i cal creure que hi té el seu paper la influència del castellà. No sembla desencertat, doncs, de reclamar o, si més no, de recomanar una preferència declarada per les formes més tradicionals, autènticament populars, que hem exposat.

Hi ha, encara, més expressions formades amb noms de parts del cos humà que tenen una significació semblant o afí: *tenir penques* (o *moltes penques*), així com *ésser un penques*, certament una mica vulgar, però que té l'indubtable avantatge d'ésser autòctona, i que trobem ja a la Gran Enciclopèdia Catalana, *tenir la pell gruxuda*, *tenir molt d'estómac* (o *estómac per a fer una cosa*), *tenir molt de fetge* (o *un bon fetge*, o *un fetge com una rajada*), i segurament que encara podríem ampliar la llista.